

*Трач Вадим, студент гр. ДД-11,
юридичного факультету, ТНЕУ*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.

Постановка проблеми. Реформування економіки на ринкових засадах та формування громадянського суспільства в Україні обумовили появу взаємовідносин держави, бізнесу та суспільства. Чинна система управління є розвитком відносин бізнесу, суспільства і держави, як найважливіша складова сучасної економічної системи не забезпечує ефективної реалізації інтересів населення.

Досить важливою є функція держави, яка полягає у сприянні становленню сфери бізнесу, виконується неефективно і не забезпечує формування сприятливого організаційного та економічного середовища, що визначає правила функціонування бізнесу. Держава досі не сформувала чітких орієнтирів, визнаних у суспільстві, якими повинен керуватися бізнес, здійснюючи свою діяльність і вступаючи в соціально-економічні відносини з народом і владою. В результаті, бізнес, суспільство і влада поки що не здатні спільними зусиллями кардинально поліпшити соціально-економічне становище в нашій країні.

Разом з тим, актуальним на сьогодні є питання вивчення і пошуку шляхів вирішення проблем взаємодії влади і бізнесу, яке в нашій країні знаходяться на стадії становлення. Недостатньо вивченими в науці є підходи до відносин бізнесу і держави як до джерела розвитку національної економічної системи. Подальшого аналізу потребує інноваційна взаємодія бізнесу і держави, орієнтована на інтереси суспільства.

Мета. Проаналізувати взаємозв'язок політики і бізнесу в українському суспільстві.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання:**

дослідити поняття бізнесу та політики в українському суспільстві;

дослідити сутність взаємодії бізнесу та політики, як необхідної передумови ефективного функціонування економічної системи;

визначити основні напрями підвищення результативності співпраці владних структур, бізнес - спільноти та громади з метою забезпечення якості життя людей.

Виклад матеріалу. Сьогодні в літературних джерелах знаходимо різні терміни трактування понять «бізнес», «малий бізнес», «середній бізнес».

У науковій літературі не існує однозначного тлумачення сутності бізнесу, його мети, організаційних і правових форм, сфер функціонування. Найпростіше визначення *бізнесу* можна дати, виходячи з етимології самого поняття «бізнес» (від англ. business - діло, справа). Як науковий термін поняття «бізнес» було введено Р. Кантільйоном на початку XVIII ст. За короткий історичний проміжок часу в нашій країні змінилася офіційно-наукова позиція щодо трактування сутності терміну «бізнес». На етапі посткомуністичних перетворень у переважній більшості країн, у тому числі і в Україні, встановилося розуміння «бізнесу» як справи, заняття, яке приносить дохід підприємницькій або комерційній діяльності.

Існує і таке визначення, що «бізнес - це підприємницька діяльність, спрямована на виробництво і реалізацію товарів, послуг, цінних паперів, грошей або інших видів дозволеної законом діяльності з метою одержання прибутку».

Таким чином, у загальному визначенні термін «бізнес» - це будь-який дозволений законодавством вид діяльності, що приносить дохід.

Політику треба розуміти як форму суспільної діяльності, спрямовану на здобуття, використання, підтримку і повалення політичної влади, реалізацію інтересів особи, соціальних груп на різних рівнях інститутів політичної системи.

Тому, політику можна розглядати як вияв інтересів окремих осіб, соціальних груп, їх зіткнення і протидія, а також спосіб певної субординації цих інтересів, підпорядкування їх найвищому началу, значущому й обов'язковому.

Термін «політика» походить від давньогрецького слова polis (місто - держава) та його похідних: politike (мистецтво управління державою), politeia (конституція), polites (громадянин) та ін.

Єдиного значення «політика» немає. Воно має декілька значень: як державне, регіональне і муніципальне управління; як партійна діяльність у процесі розподілу політичної влади; як діяльність груп тиску, спрямована на відстоювання інтересів соціальних груп на державному рівні; як масова участь у політичних процесах (виборах, референдумах, мітингах, маніфестаціях тощо).

Якщо у примітивних суспільствах політика слугувала інструментом реалізації інтересів панівних груп, то в сучасному цивілізованому суспільстві вона є інструментом узгодження інтересів, підпорядкування їх національному інтересові, а також інтересам міжнародних спільнот і організацій.

Усвідомлення політичних інтересів соціальними групами робить їх суб'єктами, а нерозуміння цих інтересів - об'єктами політики. Суб'єкти політики - це особи і соціуми, а також створені ними установи й організації, які беруть активну, свідому участь у політичному процесі. Об'єктами політики є всі явища політичного та суспільного життя - елементи політичної, економічної, правової і культурно-духовної підсистем суспільства, а також соціуми й окремі особи, на які спрямована діяльність суб'єктів політики.

Соціальні групи та особи, які не усвідомлюють своїх соціальних інтересів, не здатні виразити їх безпосередньо або через організовані форми тиску, стають об'єктами політичного маніпулювання, жертвами обману і самообману, тому що не розуміють, чиї інтереси виражає та чи інша ідеологічна течія. Наприклад, ідея підтримки національного виробника є популярною серед населення України, але вигідна тільки тим монопольним структурам, які з допомогою державного протекціонізму (пільгових податків і високих імпорتنних тарифів) захищені від конкуренції, і не вигідна споживачам, які позбавлені можливості вибрати високо якісний та дешевий товар.

Найважливіша складова сучасної економічної системи - система управління розвитком відносин бізнесу і держави не забезпечує ефективної реалізації інтересів населення.

Механізм взаємодії держави і бізнесу базується на оптимальному використанні таких системних принципів: – досягненні інтересів влади й бізнесу під час суспільної дискусії з ідентифікації основних напрямів економічної й соціальної стратегії держави.

Основними економічними моделями взаємодії влади й бізнесу можуть бути – соціальне партнерство, корпоративна соціальна відповідальність, благодійність, соціальне підприємництво, соціальні мережі. При цьому типами економічних моделей взаємодії інститутів держави, бізнесу й суспільства мають бути: типи соціального партнерства – державно - приватне партнерство, локально-територіальне партнерство, суспільно-державне партнерство; типи благодійності – традиційна, системна; типи корпоративної соціальної відповідальності – базова, внутрішня, зовнішня; типи соціального підприємництва – види діяльності всередині основної сфери діяльності, спеціалізовані підприємства при громадських організаціях, малі інноваційні вузькоспеціалізовані підприємства; типи соціальних мереж – професійні, загальноформатні.

На думку вчених, взаємодію політики і бізнесу необхідно розглядати з позиції форм партнерства. При цьому доцільно виділити три найбільш важливих форми партнерства: економічне партнерство; правове партнерство; організаційне партнерство.

Економічне партнерство передбачає здійснення спільної підприємницької діяльності державними органами та підприємницькими структурами, спрямованої на отримання неподаткового бюджетного доходу шляхом використання ресурсів підприємницького сектора.

Правове партнерство полягає у спільній організації процесу регулювання підприємницької діяльності з боку держави. Для цього підприємницькі структури можуть брати участь в робочих групах з розробки законодавства, а також використовувати інші форми і методи державного впливу на розвиток бізнесу.

Організаційне партнерство являє собою різні форми участі представників однієї із сторін у структурних підрозділах іншого боку взаємодії. Наприклад, це може бути, з одного боку, участь представників держави в органах корпоративного управління підприємницької структури, а з іншого – участь представників бізнесу в органах, що впливають на прийняття державних рішень.

Відповідно до зазначених форм вчені пропонують наступну класифікацію видів партнерства політики і бізнесу.

По-перше, економічна взаємодія включає: державні унітарні підприємства; державні корпорації; корпорації за державною участю; державно-приватне партнерство; ринкові взаємовідносини (закупівлі, тендери, інвестиційні контракти).

По-друге, правова взаємодія включає: державне регулювання підприємницької діяльності; державне регулювання конкуренції; державне регулювання взаємодії державних і підприємницьких структур.

По-третє, організаційна взаємодія передбачає: взаємну участь представників сторін у діяльності інших сторін; державне замовлення.

Якщо держава готова фінансувати вирішення певних завдань, то вона може обрати відповідну форму та вид взаємодії в залежності від необхідного ступеня своєї участі у вирішенні цих завдань.

Форми взаємодії бізнесу і політики в інвестиційній сфері можуть бути найрізноманітнішими. Проте всі вони повинні мати в якості основи сприятливий інвестиційний клімат, який передбачає надання державних гарантій приватним інвесторам, надання цільових амортизаційних, податкових і кредитних пільг; формування організаційно-правових умов, що стимулюють інвестиційну активність, наявність дієвого механізму прямого державного та змішаного державно-приватного фінансування інвестицій. Все це означає, що підтримка державою інвестиційного клімату в тому чи іншому якісному стані є методом інвестиційної взаємодії влади і бізнесу.

В даний час реалізується підхід, який передбачає державну участь у фінансуванні до 50% інвестицій за проектами, які пройшли конкурсний відбір. Сертифікація проектів дає можливість збільшити частку державної підтримки. Державні гарантії правомірно розглядаються інвесторами як найбільш краща форма їх державної підтримки. Відповідно до умов дані гарантії не повинні охоплювати всієї суми ризику, але щодо його певної частини повинні передбачати повернення ресурсів у разі зриву реалізації сертифікованого інвестиційного проекту з незалежних від інвестора причин.

Разом з тим необхідно відзначити, що, незважаючи на прогрес у розробці та впровадженні ефективних механізмів державної підтримки приватних інвестицій, даний напрям взаємодії державних і бізнесових структур не працює в повному обсязі через недостатню опрацюваність методик відбору проектів для державного фінансування. Однією з найголовніших проблем є відсутність державних стратегічних пріоритетів, що не дозволяє відбирати найбільш важливі проекти для державного фінансування.

Таким чином, в умовах сучасної української економіки інвестиційна взаємодія державних і підприємницьких структур здійснюється за такими основними напрямками: формування сприятливого інвестиційного клімату; участь підприємницьких структур у дольовому фінансуванні інвестиційних проектів в рамках реалізації державних, регіональних та місцевих програм соціально-економічного та науково-технічного розвитку; участь держави на дольовій основі в комерційних недержавних інвестиційних проектах.

В умовах становлення ринкової економіки в Україні взаємини бізнесу і держави потребують удосконалення. Встановлення стратегічного альянсу між державою і бізнесом відкриває нові можливості для розвитку суспільства.

Перешкодою для розвитку бізнесу на сьогоднішній день є низька якість підприємницького середовища, що формується державою, особливо в сфері законодавства та фінансово-економічного середовища. Бізнесу вкрай важливі визначені державою основні напрями розвитку промислової політики та економічні, соціальні і технологічні параметри її реалізації. Його цікавлять перспективи реалізації механізмів приватно-державного партнерства та розвитку ринку знань в інноваційній сфері, взаємодії з державою в реалізації спільних проектів в наукоємких галузях, а також спільного управління конкурентоспроможністю наукоємкої продукції. Причина існування цих проблем полягає у відсутності дієвих інструментів цілеспрямованого впливу на об'єкти управління, здатних змінити ситуацію в потрібному напрямі.

Бізнес в умовах сучасної ринкової економіки є одним з основних джерел її розвитку. Його ефективне функціонування залежить від багатьох умов, серед яких найважливішими є форми і методи взаємодії з державою. Закон встановлює правила функціонування ринкової економіки, визначає ступінь свободи і незалежності бізнес-спільноти як найбільш активної частини громадянського суспільства, форми і методи державної участі у вирішенні можливих конфліктів. Без активної участі держави в економічній сфері не може існувати жодне сучасне суспільство. Але і надмірне втручання держави в справи бізнесу-співтовариства також негативно позначається на інтересах суспільства. Реакцією бізнесу на неправомірне втручання держави в сферу економічної діяльності, як правило, стає зниження ділової активності, відхід у тінь, вивіз капіталу за кордон, що веде до падіння темпів економічного розвитку.

Тенденція розвитку бізнесу пов'язана з тим, що в його діяльності економічна результативність пов'язується з соціальною практикою, його співучастью в суспільно значущих проектах: по-перше, соціальна діяльність бізнесу сприяє зняттю напруженості у взаєминах, формуванню більшої довіри до нього з боку держави і суспільства; по-друге, вона створює передумови для підвищення якості життя людей, що формує потенціал для зниження конфліктності у суспільстві.

Головною перешкодою у здійсненні програм із соціальної відповідальності для бізнес-структур є брак коштів, податковий тиск та недосконалість нормативно-правової бази щодо сприяння реалізації соціальної відповідальності, недостатність інформації і досвіду в процесі впровадження заходів із соціальної відповідальності, відсутність державних та недержавних органів.

Висновки. В Україні відбувається процес інституційного становлення взаємодії бізнесу та політики. Їх співпраця можлива лише за умови визначення спільної мети і завдань, способів та методів активної діяльності з розвитку ринкової економіки.

Влада і бізнес часами переплітаються так, що неможливо встановити де закінчується бізнес і починається влада. Бізнес контролює представників влади, змушуючи їх працювати у своїх інтересах. Політики для досягнення своїх завдань залучають кошти бізнесу.

У результаті ми маємо мішаний сплав бізнесу і політики, який працює на власну кепку і у власних інтересах, а інтереси країни та громадян відходять на другий план, або й взагалі ігноруються.

Література

1. Брехаря С. Г. Політична суб'єктність малого і середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / С. Г. Брехаря // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. - 2015. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2015_2_12
2. Бержанір А. Л. Становлення взаємодії влади, бізнесу і суспільства в ринкових умовах [Електронний ресурс] / А. Л. Бержанір // Сталій розвиток економіки. - 2013. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_3_5
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
4. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
5. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. № 1160-IV
6. Пасхавер О. Й. Великий український капітал: взаємовідносини з владою і суспільством / О. Й. Пасхавер, Л. Т. Верховодова, К. М. Агєсва // Центр економічного розвитку. – К. : Дух і літера, 2007. – 130
7. Піча В.М., Хома Н.М. Політологія. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти I- IV рівнів акредитації. 2-е вид., випр. і доп. – К., Львів, 2001.